

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA

KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI IGAZGATÓSÁG

2021. február

Különleges jogrendek és járványügyi veszélyhelyzetek a COVID-19 járvány idején egyres európai országokban

Elemzés

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK RÉSZÉRE

infoszolg

Képviselői Információs Szolgálat
infoszolg@parlament.hu

Készítette:

DR. ÁCS VERA ÉS DR. DRASKOVICH EDINA

Országgyűlés Hivatala

Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság

Képviselői Információs Szolgálat

Tel.: 441-6486

E-mail: infoszolg@parlament.hu

Az elemzés belső felhasználásra, az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült.
A háttéranyag a téma külföldi jogi szabályozásának és gyakorlatának összefoglalását tartalmazza.

Lezárva: 2021. február 14.

További háttéranyagainkat megtalálhatja a parlamenti hálózaton
és az Országgyűlés honlapján elérhető információs oldalainkon:
<http://intra.parlament.hu/infoszolg/> | www.parlament.hu/infoszolg

Kérdéseivel és észrevételeivel forduljon bizalommal munkatársainkhoz!

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	2
ÖSSZEFOGLALÓ	3
Alkotmányjogi helyzet járványveszély esetén	3
Jogállamisági elvárások.....	4
A COVID-19 járványra adott nemzeti jogrendi válaszok	6
EGYES EURÓPAI UNIÓS ORSZÁGOK	8
Ausztria	8
Belgium	9
Csehország	10
Dánia	13
Észtország.....	13
Horvátország	14
Lengyelország	15
Németország.....	16
Olaszország	17
Románia	18
Spanyolország	20
Svédország	21
Szlovákia	22
Szlovénia	23
BIBLIOGRÁFIA	25
JAVASOLT FORRÁSOK TOVÁBBI TÁJÉKOZÓDÁSHOZ	26

BEVEZETŐ

Az új koronavírus világjárvány megjelenésével a Képviselői Információs Szolgálat (Infoszolg) számos kérdést kapott és kap ma is, hogy miként, milyen intézkedésekkel kezelik a járványt, illetve a járványhelyzetet egyes európai országokban. A jelen elemzés a kérdések megválaszolásához gyűjtött információk részletes és strukturált összefoglalója.

Az összefoglaló az egyes Európai Unió tagállamok különleges jogrendre vonatkozó szabályozásának ismertetését tartalmazza. Röviden bemutatja, hogy mely szervek vettek/vesznek részt a járvány idején a legfontosabb jogszabályok elfogadásában. Nem törekszik minden intézkedés részletes bemutatására, de számos forrást feltüntet annak érdekében, hogy a téma iránt érdeklődő a részletesebb információkat, adatokat könnyebben megtalálja, elérje.

A háttéranyagban vizsgált időszak a járvány kitörésétől, azaz európai megjelenésétől 2021. január végéig tart.

Az országleírások alapjául elsősorban a nemzetközi jogi adatbázisok és jogi információs együttműködések, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által készített országjelentések, valamint az egyes országok kormányzati tájékoztató oldalai és jogszabálygyűjteményei szolgáltak. Mindezek és az egyéb felhasznált források a Bibliográfia fejezetben megtalálhatók.

Az országok kiválasztása során a fő szempont az Európai Unión belüli főbb járványügyi, gazdasági és földrajzi eltérés lefedése volt, valamint, hogy ugyanezen országok járványügyi, foglalkoztatáspolitikai és szociális, továbbá vállalkozásvédelmi intézkedéseit a korábbiakban már részletesen áttekintettük.¹ A vizsgált országok tehát a következők: Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Németország, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia és Szlovénia. Az itt nem tárgyalt EU tagállamokról elemzés az Európai Parlament 2020 decemberében megjelent tanulmányában olvasható: [*States of emergency in response to the coronavirus crisis, Normative response and parliamentary oversight in EU Member States during the first wave of the pandemic.*](#)

A háttéranyag a magyar helyzettel, szabályozással nem foglalkozik. Annak rövid áttekintése megtalálható *A különleges jogrendről és a veszélyhelyzetről szóló 2020/6. Infojegyzetben.*²

¹Ld. ehhez [Vállalkozásvédelmi intézkedések járványhelyzetben egyes EU tagállamokban, Foglalkoztatáspolitikai és szociális intézkedések járványhelyzetben egyes EU tagállamokban, Új koronavírusjárvány kapcsán hozott járványügyi intézkedések az Európai Unió egyes országaiban.](#)

² Az Infojegyzet kiadása óta elfogadásra került Magyarország [Alaptörvényének kilencedik módosítása](#) (kihirdetés: 2020. december 22.), amely átalakította a különleges jogrendi helyzetet Magyarországon. A módosítás egyes részei 2023-ban lépnek hatályba.

ÖSSZEFOGLALÓ

ALKOTMÁNYJOGI HELYZET JÁRVÁNYVESZÉLY ESETÉN

A járványügyi helyzet, mint egészségügyi veszélyhelyzet kezelésére az európai jogrendszerekben **két fő modell** figyelhető meg:

1. Alkotmányban vagy alkotmányerejű törvényben rögzített szabályrendszer van a különleges jogrendek egyes változataira (hadiállapot, ostromállapot, rendkívüli állapot, szükségállapot, veszélyhelyzet, riadóhelyzet, stb.).
2. A jogrendszer lehetővé teszi, hogy a végrehajtó hatalom (kormány) vagy annak szervei, hatóságai többletjogköröket kapjanak, különös tekintettel a jogszabályalkotásra. Ezek a jogkörátruházások ideiglenesek, időhatárhoz kötöttek és a parlament felügyelete alá tartoznak. Emellett biztosított a megfelelő jogorvoslat, elsősorban a bíróságok vagy az alkotmánybíróság által.

Emellett több országban is létezik a polgári védelmi vagy az egészségügyi törvényben az ilyen helyzetekre alkalmazható külön fejezet vagy kifejezett járványügyi törvény.

Akár alkotmányi, akár alacsonyabb szintű jogszabályi szinten történik a veszélyhelyzet vagy más járványügyi intézkedés bevezetése, azok **közös célja**:

- a járvány élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető következményeinek minél hatékonyabb elhárítása, s ennek érdekében rövid időn belüli gyors intézkedések bevezetése, a szükséges jogszabályok megalkotása vagy felfüggesztése;
- a hatékony intézkedéseket segítve a végrehajtó hatalom (kormány) hatáskörének átmeneti kiterjesztése;
- a veszélyhelyzet elmúltával az eredeti jogszerű állapot visszaállíthatóságának biztosítása.

Ugyanakkor valamennyi intézkedésnek **meg kell felelnie az alábbi követelményeknek**:

- biztosítva legyen a jogállami intézményrendszer és azok működése;
- az intézkedések feltételhez és időkorláthoz legyenek kötve;
- az ideiglenes intézkedések felett a törvényhozás felügyeletet gyakorolhasson;
- lehetőség jogorvoslatra;
- az alapjogok, emberi szabadságjogok ne csorbuljanak, felfüggesztésük vagy korlátozásuk célhoz kötötten, csak a szükséges és arányos mértékben történjen meg.

JOGÁLLAMISÁGI ELVÁRÁSOK

A demokratikus jogállami keretrendszerben a különleges jogrendi szabályozás mélysége és differenciáltsága vonatkozásában nincs nyugat-európai jogállami standard (Till 2018). Az államok többségében alkotmányos szintű különleges jogrendet inkább csak fegyveres konfliktus (háborús veszély, hadiállapot) esetére dolgoztak ki.

„(...) az alkotmányos demokráciát – a demokrácia modern, jogállami formáját – az intézményrendszer alkotmány általi meghatározottsága jellemzi. A különleges helyzetek éppen ezen elemeit veszélyeztethetik az alkotmányos demokráciának. Ezért szükségessé válhat olyan szabályok létrehozása, illetve alkalmazása, amelyek a hatékonyság érdekében lazítanak az alkotmányos kööttségeken, egyúttal védelmet is nyújtanak a hatalommal való visszaélésekkel szemben. Az intézkedésre jogosult a különleges helyzetre adandó válaszáadás – vagyis a kivételes állapot – során a hatékonyság érdekében a hatalom koncentrációjára törekszik.” (Mészáros 2019.)

A COVID-19 járvány hatásainak ellensúlyozására az egyes országok kormányai rendkívüli intézkedéseket hoztak, amelyeket az Európa Tanács **Velencei Bizottsága** számos alkalommal nyomon követett, különösen a hatáskörök korlátait elemezve.³ A Bizottság következetesen hangsúlyozta, hogy az állam működése és a személyek biztonsága csak olyan demokráciában garantálható hatékonyan, amely vészhelyzet esetén is teljes mértékben tiszteletben tartja a jogállamiságot.

Április 7-én Marija Pejčinović Burić, az **Európa Tanács** főtitkára, valamennyi tagországnak elküldte azt az [emberi jogi segédletet](#), amelyet a Tanács szakértői állítottak össze az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság tiszteletben tartásáról a COVID-19 válság idején. A kiadvány célja annak biztosítása, hogy a tagállami intézkedések időben korlátozottak és arányosak legyenek a vírus terjedése által jelentett fenyegetéssel.

A jogállamisági kritériumrendszerben ([Rule of Law Checklist](#)) a Velencei Bizottság konkrét referencia értékeket dolgozott ki a vészhelyzetekre vonatkozóan. A vizsgált országoknál ezeket is figyelembe véve végezték el az elemzéseket. A Bizottság [2020. április 16-án adta ki átfogó jelentését](#) egyes országok veszélyhelyzeti rendelkezéseiről.

Az **Európai Parlament** [áprilisban adott ki állásfoglalást](#)⁴ a COVID-19 világjárvány és annak következményei elleni küzdelemre irányuló összehangolt uniós fellépésről, amelynek fontos eleme volt a jogállami értékek védelme a járvány elleni védekezés idején. [Novemberi állásfoglalásában](#)⁵ felhívta a tagállamokat, hogy:

³ A Velencei Bizottság szükségállapotokról szóló véleményeinek és jelentéseinek gyűjteménye, CDL-PI(2020)003, „*Respect for democracy, human rights and the rule of law during states of emergency – Reflections*” (A demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság tiszteletben tartása szükségállapot idején – gondolatok) című 2020. május 26-i jelentése, (CDL-PI(2020)005rev), továbbá a Velencei Bizottság 2020. október 8-i időközi jelentése az uniós tagállamokban a COVID-válság miatt hozott intézkedésekről és azok demokráciára, jogállamiságra és alapvető jogokra gyakorolt hatásairól (CDL-AD(2020)018).

⁴ P9_TA(2020)0054

⁵ P9_TA(2020)0307

- „mérlegeljék a szükségállapot feloldását, illetve annak a demokráciára, jogállamiságra és alapvető jogokra gyakorolt hatásának egyéb módon történő korlátok közé szorítását,
- a Velencei Bizottság ajánlásainak fényében értékeljék a nemzeti jogrendjükön belül hatályban lévő alkotmányos és intézményi szabályokat, például a rendes jogalkotáson alapuló *de facto* szükségállapot helyett térjenek át a *de jure* alkotmányos szükségállapotra, ezáltal vészhelyzet esetén jobb garanciákat biztosítva a demokrácia, a jogállamiság és az alapvető jogok tekintetében⁽⁴⁸⁾; *de facto* szükségállapot fenntartása esetén jogalkotási aktus keretében egyértelműen határozzák meg a jogalkotói hatáskörök végrehajtó hatalomra való átruházásának célkitűzéseit, tartalmát és hatályát,
- biztosítsák, hogy egyrészt a szükségállapot kihirdetése és lehetséges meghosszabbítása, másrészt a rendkívüli hatáskörök bevezetése és alkalmazása egyaránt hatékony belső és külső parlamenti és igazságügyi ellenőrzés mellett menjen végbe, valamint biztosítsák, hogy a parlamentek jogosultak legyenek megszüntetni a szükségállapotot⁽⁴⁹⁾,
- biztosítsák, hogy ha a végrehajtó hatalomra ruházzák át a jogalkotói hatásköröket, a parlament utólag jóváhagyja a végrehajtó hatalom által kiadott valamennyi jogi aktust; valamint azok hatályukat veszítsék, ha bizonyos időn belül nem szerzik meg az említett jóváhagyást⁽⁵⁰⁾; foglalkozzanak a gyorsított és a sürgősségi jogalkotás túlzott mértékű alkalmazásával, amely kérdésre a Bizottság a 2020. évi jogállamisági jelentésében ([COM\(2020\)0580](#)) is rámutatott,
- vizsgálják meg, hogyan lehetne jobban garantálni, hogy a parlamentek központi szerepet töltsenek be a válság- és sürgőshelyzetekben, különösen a helyzet nemzeti szintű nyomon követésében és ellenőrzésében,
- vegyék figyelembe a Velencei Bizottság azon véleményét, miszerint a parlamenteknek meg kell tartaniuk plenáris üléseiket, valamint nem szabad megengedni a képviselők ideiglenes helyettesítését, illetve csökkenteni a jelenlétüket (még arányosan sem)⁽⁵¹⁾,
- vizsgálják meg a Velencei Bizottság választásokkal kapcsolatos észrevételeit, és vizsgálják meg a távoli szavazási módszerek – például a postai úton történő szavazás, az internetes szavazás, a mobil urnák és a meghatalmazott útján történő szavazás, valamint a korai szavazás – alkalmazásának lehetőségét, különösen világjárvány esetén.

(48) Velencei Bizottság, 2020. október 8-i időközi jelentés (CDL-AD(2020)018), 29–31. bekezdés.

(49) Velencei Bizottság, 2020. október 8-i időközi jelentés (CDL-AD(2020)018), 59–62. bekezdés.

(50) Velencei Bizottság, 2020. október 8-i időközi jelentés (CDL-AD(2020)018), 63. bekezdés.

(51) Velencei Bizottság, 2020. október 8-i időközi jelentés (CDL-AD(2020)018), 75. bekezdés.”

Az Európa Tanács és a Velencei Bizottság elemzései felhívták a figyelmet arra, hogy bár a különleges jogrend vagy járványügyi helyzet értelemszerűen együtt jár bizonyos emberi jogok korlátozásával, ennek körülhatárolása és kommunikációja nem volt megfelelő bizonyos államokban. Továbbá kifogásolták, hogy időhatár nélküli felhatalmazásra volt példa egyes államok gyakorlatában.

A COVID-19 JÁRVÁNYRA ADOTT NEMZETI JOGRENDI VÁLASZOK

Az egyes államoknak nem csak az egészségügyi, oktatási vagy közigazgatási rendszerét érte váratlanul a járvány kirobbanása, hanem sok esetben az ilyen jellegű rendkívüli helyzetre alkalmazható alkotmányos háttér hiánya, vagy nem egyértelműsége is fennállt.⁶ Az eleinte bizonytalankodó vagy kapkodó rendelkezéseket március közepére valamennyi vizsgált ország vezetése megfelelő jogi keretek közé terelte. A létrehozott jogszabályok között eleinte gyakran állt fenn koherencia zavar.

2020. január 30-án az Egészségügyi Világszervezet (WHO) [világméretű egészségügyi veszélyhelyzetet hirdetett ki](#) az új koronavírus járvány (COVID-19) miatt. Erre akkor csak Olaszország reagált az EU országai közül azzal, hogy a Minisztertanács 6 hónappal veszélyhelyzetet hirdetett ki. A gyors intézkedés oka az volt, hogy Olaszországban, később Spanyolországban különösen erőteljes volt a járvány terjedése. Más tagállamokban a szükségállapotok/veszélyhelyzetek kihirdetésére 2020. március 11-19. között került sor, amelyek május 13. és június 24. között szűntek meg. Több tagállamban bár a szükségállapot/veszélyhelyzet megszűnt, de egészségügyi/járványügyi veszélyhelyzet továbbra is érvényben maradt.

A COVID-19 járvány mellé Horvátországban természeti csapás is járult, március 22-én sérüléseket okozó és súlyos károkkal járó földrengés rázta meg Zágráb környékét. Ugyanekkor más államokban társadalmi-politikai történések nehezítették a védekezést: Romániában az év elejétől kezdve [politikai válság állt fenn](#), több országban rendes vagy időközi parlamenti választás, helyhatósági választás (pl. [Franciaország](#)), esetleg elnökválasztás (pl. [Lengyelország](#)) előtt álltak az év első felében. Ezeknek a megtartása vagy elhalasztása sok esetben politikai egyezkedés terepe volt.

A vizsgált országok közül Horvátország, Németország, Lengyelország és Szlovénia nem hirdetett veszélyhelyzetet.⁷

A törvényhozás szerepe a járvány kezelésében sokféle képet mutat a tagállamok között alkotmányos berendezkedésük, valamint a jogi keretek különbözősége folytán. Minden olyan tagállamban, ahol bevezették a szükségállapotot/veszélyhelyzetet, Szlovákia és Észtország kivételével, a parlament részt vett annak a kihirdetésében vagy a döntés meghosszabbításában (engedélyezi a parlament a kihirdetést pl. Romániában vagy megsemmisítheti Csehországban vagy a meghosszabbítást kell engedélyezni Spanyolországban.) Számos tagállam meghatározott szerveket, intézményeket ruházott fel külön jogalkotói hatáskörrel, ahol a parlamentnek ellenőrzői szerep jutott

⁶ Jelenleg 17 tagállam alkotmányos rendje biztosítja a szükségállapot/veszélyhelyzet bevezetését pandémia idejére, ebből mindössze tíz választotta ezt a lehetőséget a járvány első hullámában. A vizsgált országok közül: Csehország, Észtország, Románia, Szlovákia és Spanyolország (forrás: States of emergency in response to the coronavirus crisis, Normative response and parliamentary oversight in EU Member States during the first wave of the pandemic, 1.o.)

⁷ Az összes tagállam közül összesen hét nem élt a szükségállapot bevezetésével. A fentiekén kívül Litvánia, Málta és Hollandia (uo).

(pl. utólagos Olaszországban, Romániában és Spanyolországban, de Belgiumban mind előzetesen, mind utólagosan is.)⁸

A járvány második hullámában a tagállamok visszatértek a szükségállapothoz/veszélyhelyzethez, s ismételten különleges jogrendet hirdettek.

⁸ Ld. ehhez részletesebben 4.Parliamentary oversight over containment measures in States of emergency in response to the coronavirus crisis, Normative response and parliamentary oversight in EU Member States during the first wave of the pandemic, 38.o.

EGYES EURÓPAI UNIÓS ORSZÁGOK

AUSZTRIA

Az Osztrák Köztársaság Szövetségi [Alkotmánytörvényének 18. cikke](#) szerint közigazgatási tevékenység csak törvények alapján gyakorolható. Azonnali intézkedéseket kívánó rendkívüli helyzetekben, amennyiben a Nemzeti Tanács nem ülésezik, a szövetségi elnök a szövetségi kormány javaslatára, vagy saját maga, annak felelőssége mellett is, meghozhatja ezeket az intézkedéseket, azaz szükséghelyzeti rendeletalkotási jogot kaphat (*Notverordnungsrecht*).

Az új koronavírus (COVID-19) járvány idején nem hirdettek szükséghelyzetet, a Nemzeti Tanács ülésezett, így a szövetségi állam nem élt a rendkívüli jogalkotás lehetőségével. A parlamenti eljárásokat azonban felgyorsították, hogy a szavazásokra minél hamarabb sor kerülhessen.

A szövetségi kormány kapcsolatba lépett és egyeztetett az összes párt vezetőjével, mielőtt konkrét intézkedéseket vezetett be. A legtöbb meghozott intézkedéshez pl. a karantén szabályokhoz, a parlamenttel folytatott hivatalos konzultációra nem volt szükség.

A „COVID-19 intézkedési törvényt” ([COVID-19 Gesetz](#)) a Nemzeti Tanács és a Szövetségi Tanács fogadta el, és 2020 március 15-én hirdették ki. Ez az eredményes védekezés érdekében kiterjesztette a kormány hatáskörét. A március 21-én elfogadott [„COVID-19 intézkedési törvény 2”](#) vezetett be további számos eljárási szabályt a körülményekre való tekintettel (pl. eljárási határidők meghosszabbítása, szövetségi kormány határozathozatala videokonferencia vagy határozat köröztetése révén). Mindkét törvény, illetve az ez alapján elfogadott rendeletek eredetileg 2020. december 31-ig lettek volna hatályban. A COVID-19 intézkedési törvényt [legutóbb 2021. január 21-én módosították](#).

A korábbi járványügyi törvény rendelkezései elégtelennek bizonyultak a kialakult helyzetben, ezért annak módosítására került sor ([Epidemiegesetz 1950](#)).

A járvány időszakában főleg minisztériumi és tartományi rendeletekkel irányítják a járvány elleni küzdelmet,⁹ amelyet segít a szeptember 25-től módosított [COVID-19 intézkedési törvény](#) által bevezetett [jelzőlámpa rendszer](#) (*Coronaampel*). A járványügyi helyzettől függően, kockázatbesorolás alapján színezik az egyes tartományokat, városokat különböző színűekre. Mivel 2020. október 29-től az egész ország vörösre színeződött, a második lezárás ([COVID-19 Schutzmaßnahmenverordnung](#)) 2020. november 3-ától van érvényben.¹⁰

⁹ Ld. ehhez [Covid-19 Gesetz 1.](#) és [Gesetz 2. törvényt](#), illetve a [konszolidált Covid-19 intézkedési törvényt](#).

¹⁰ FRA, Coronavirus pandemic in the EU–Fundamental Rights Implications, [Austria, 2020. november 3.](#)

A járvány második hullámában sem hirdettek szükséghelyzetet. Az osztrák kormány 2021. február 8-i hatályba lépéssel [további szigorító intézkedéseket léptetett életbe](#) a járvány megfékezése céljából, de ezek az alkotmányos jogrendet nem érintették.

BELGIUM

Belgiumban, mint szövetségi államban, [2020. március 13-án](#) lépett a válságkezelés a szövetségi szakaszba.¹¹ Ugyanekkor a háromfázisú nemzeti veszélyhelyzeti tervben országosan a második fázis lépett életbe.

Belgiumban sem [az alkotmány](#),¹² sem egyéb törvények nem teszik lehetővé rendkívüli állapot kihirdetését. Az alkotmány 187. cikke szerint az alkotmány sem részben, sem egészében nem függeszthető fel. Válsághelyzet esetén a „különleges hatáskör” (*bijzondere machten/pouvoirs spéciaux*) technikája alkalmazandó, ami a törvényhozó és a végrehajtó hatalom közötti hatáskörök bizonyos szintű megosztását, átruházását teszi lehetővé, és a szövetségi kormány számára ad lehetőséget a gyors intézkedések megtételére.¹³ Az ilyen törvényben pontosan meg kell határozni a felhatalmazás pontos keretét és idejét, ezen kívül rögzíteni kell, hogy a végrehajtó hatalom által hozott intézkedéseket a törvényhozó hatalomnak viszonylag rövid időn belül meg kell erősítenie. Az eljárás az alkotmány 105. cikkén alapul, amely kimondja, hogy a királynak csak annyi hatalma van, amennyivel az alkotmány és az alkotmány alapján megalkotott törvények kifejezetten felruházzák.

A COVID-19 járvány idején a szövetségi parlament két különleges hatáskörrel szóló törvényt fogadott el, amelyek három hónapra felhatalmazták a királyt (ténylegesen a szövetségi kormányt) arra, hogy a szokásos jogalkotási eljárás lefolytatása nélkül minden szükséges intézkedést megtegyen a koronavírus terjedése elleni küzdelem érdekében:

- [27 Mars 2020. - Loi habilitant le Roi à prendre des mesures de lutte contre la propagation du coronavirus COVID-19\(I\)](#)
- [27 Mars 2020. - Loi habilitant le Roi à prendre des mesures de lutte contre la propagation du coronavirus COVID-19\(II\)](#)

A Képviselőház felállított [egy új állandó bizottságot](#) is, amely a királynak adott felhatalmazás ellenőrzésével foglalkozik.¹⁴

¹¹ 2018. decembere óta nem volt többségi kormánya Belgiumnak. 2019 májusában tartott szövetségi választásokig kisebbségi, ügyvivő kormány látta el az ország vezetését. Végül a hét belga párt 16 hónappal a választásokat követően állapodott meg a többségi kormányalakításról. A COVID-19 járvány első hulláma alatt az országot a Sophie Wilmès által alakított ügyvivő kormány vezette.

¹² Az 1831-ben elfogadott alkotmány nem rendelkezik a válsághelyzetekről.

¹³ E cikk történelmi háttéréhez ld. Marc Verdussen: The Parliament in the time of coronavirus, Belgium, in [The impact of the health crisis on the functioning of Parliaments in Europe](#), Robert Schuman Foundation, 2020.

¹⁴ Erre valószínűleg azért volt szükség, mert az Alkotmánybíróságnak nincs előzetes normakontrollja a király által hozott rendeletek, dekrétumok tekintetében, kivéve, ha az jogszabály által megerősítésre kerül. ld. ehhez még Alkotmánybíróság, 83/2020. sz. eset, 2020. június 4.

E felhatalmazás mellett a parlament fogadott el más, a koronavírus elleni küzdelemben szükséges törvényt, valamint több szakminiszteri rendelet is született szövetségi szinten. Ez utóbbiak közül a legfontosabb a [Bel- és Biztonságügyi Miniszter többször módosított 2020. március 23-i rendelete](#), amely a járvány elleni védekezés alapja lett. A miniszteri rendelet számos alapvető jogot korlátoz, miközben az emberi jogokat Belgiumban ésszerű indok alapján, arányosan, meghatározott ideig csak olyan jogszabállyal lehet korlátozni, amelyet a törvényhozó egyik vagy másik háza fogad el. Ugyanakkor ezen törvényhozók nem függeszthetik fel egészen vagy részben az emberi jogokat még egy akut válsághelyzetben sem.¹⁵

Mivel Belgium szövetségi állam, a tartományok törvényhozásai és kormányai is jogosultak különleges hatáskör gyakorlására az intézményi reformokról szóló 1980. évi törvény 78. cikke alapján. E különleges hatáskör jelentős eltéréseket mutat a tartományok között. A helyzet komplexitásához hozzá tartozik, hogy meghatározott ügyek kizárólagosan föderációs vagy tartományi szintre tartoznak, míg bizonyos ügyek, ilyen például az egészségügy, az tartományi és szövetségi szabályozási szint között megosztott. Ez könnyen vezethet ahhoz, hogy a kétkamarás törvényhozó a válságra adott válaszok elfogadásában háttérbe szorul.

Június 8-án Belgium a háromfázisú nemzeti veszélyhelyzeti terv szerinti harmadik fázisba lépett, amely [számos könnyítést](#) engedett.

Ősszel az esetszámok növekedésével a szövetségi kormány, valamint [Brüsszel város kormánya](#) is [számos járványügyi szabályt](#) vezetett be ismét. Október végén azonban a szövetségi kormány intézkedéseinél szigorúbb szabályokat fogadtak el egyes régiók: [Brüsszel városa](#), a [flamand régió](#), amelynek eredményeként a szövetségi kormány is [szigorított a szabályain](#).

CSEHORSZÁG

A Cseh Köztársaság kormánya [69/2020. kormányhatározatával](#) 2020. március 12-én hirdetett ki szükségállapotot 30 napos időtartamra a [Cseh Köztársaság biztonságáról szóló 110/1998. számú alkotmányerejű törvény](#)¹⁶ 5–6. cikke alapján. Április 7-én a Képviselőház [156/2020. kormányhatározatával](#) meghosszabbította a szükségállapotot április 30-ig, majd [május 17-ig](#).

A szükségállapot kormány által történő elrendeléséhez nem szükséges a parlament¹⁷ előzetes jóváhagyása, ugyanakkor a miniszterelnök a szükségállapot elrendelését követően haladéktalanul köteles értesíteni a kormány döntéséről a parlament Alsóházát, a Képviselőházat, amely e döntést utólagosan megsemmisítheti.

¹⁵ Ld. ehhez részletesebben Marc Verdussen: The Parliament in the time of coronavirus, Belgium in [The impact of the health crisis on the functioning of Parliaments in Europe](#), 2020, Robert Schuman Foundation.

¹⁶ A Cseh Köztársaság alkotmányos rendjét az alkotmányerejű törvények, a Cseh Köztársaság Alkotmánya, valamint az Alapjogok és Alapvető Szabadságok Chartája együtt alkotják.

¹⁷ A cseh Parlament kétkamarás, amelynek Alsóháza a 200 főből álló Képviselőház, míg Felsőháza a 81 szenátorból álló Szenátus.

A szükségállapot a különleges jogrend egyik esetköre. Az alkotmányerejű törvény értelmében szükségállapot elrendelésére akkor van lehetőség, ha természeti, ökológiai vagy ipari katasztrófa következett be, vagy más olyan esemény, amely az életet, az egészséget, a vagyonbiztonságot, a közrendet vagy a közbiztonságot jelentős mértékben veszélyezteti (5. cikk).

A szükségállapot nem lehet 30 napnál hosszabb, kivéve, ha a képviselőház előzetesen hozzájárul annak meghosszabbításához. Meghosszabbítani mindig csak 30 nappal lehet, korlátlan alkalommal. A kormány vagy a képviselőház döntése következtében a szükségállapot a meghatározott időtartam lejártát megelőzően bármikor megszüntethető (6. cikk).

A rendkívüli intézkedéseket, amelyeket a kormány ilyen helyzetben elrendelhet (pl. bizonyos emberi jogok korlátozása), a válságkezelésről szóló [240/2000 számú törvény](#) tartalmazza.¹⁸

Az egészségügyi miniszter is jogosult sürgősségi intézkedések meghozatalára a [közegészség védelméről szóló 258/2000. törvény](#) alapján.¹⁹ E törvényi felhatalmazás alapján sürgősségi intézkedések bevezetésével alapjogokat is korlátozhat. A Kormány számos járványügyi intézkedését márciusban ahelyett, hogy meghosszabbította volna, visszavont; s azokat de facto felváltotta az egészségügyi miniszter szabályozása. A Prágai Városi Bíróság a [14 A 41/2020 sz. ügyben](#) hatályon kívül helyezett négy, az egészségügyi miniszter által a koronavírus-járvánnyal összefüggésben hozott intézkedést, amelyek korlátozták az állampolgárok alapjogait. A bíróság nem az intézkedések elrendelésének létjogosultságát vitatta, hanem az intézkedések nem megfelelő jogszabályi formáját, mivel az alapjogok ilyen széles körben történő korlátozására egy miniszternek nincs jogosultsága és ilyen intézkedések meghozatalára szükségállapot idején a válságkezelésről szóló törvény alapján kizárólag a kormány jogosult.²⁰

Mérföldkőnek számít az Alkotmánybíróság 2020. április 22-i [8/2020. határozata](#), amelyre az Alkotmánybíróság többször is visszautal a későbbiekben, amikor a panaszosok a szükségállapot kihirdetését tartalmazó kormányhatározatot vagy az egészségügyi miniszter által hozott szabályokat támadták. A határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy nincsen hatásköre a kormány határozatának alkotmányossági felülvizsgálatára. A határozat a kormány egyik tette (act of governance), és mint olyan, nem tárgya az alkotmányossági kontrollnak. Egyedül a Képviselőháznak van erre felülvizsgálati jogköre. A kormány határozata ugyanakkor egy sui generis szabály, amely magánszemély által csak akkor támadható meg, ha annak alkalmazása a magánszemély jogát sérti. Az egészségügyi miniszter által meghozott intézkedéseket az Alkotmánybíróság csak akkor vizsgálhatja, ha kimerítették előtte a bírói utat. Továbbá, az Alkotmánybíróság nem vizsgálhat olyan

¹⁸ Az Alkotmánybíróságra számos [panasz](#) érkezett mind tavasszal, mind ősszel, amelyekben a járvány ellen meghozott intézkedések, különösen az alapjogokat korlátozó intézkedések, megsemmisítését kérték. (<https://www.ceska-justice.cz/2020/10/omezeni-msi-vzdelavani-deti-us-dostava-navrh-rusenikoronavirovych-opatreni/>)

¹⁹ Ld. 69. § (1) bekezdést, valamint a 80.§ (1) bekezdés g) pontját

²⁰ Ld. ehhez még FRA, Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, [Czechia, 2020. május 4.](#)

szabályt, amelyet már megsemmisítettek. Ez utóbbi érvelést a későbbiekben sokszor alkalmazták az olyan rövid ideig hatályban lévő szabályokra, amelyeket a szükségállapot alatt fogadtak el (személyek mozgásának korlátozása, külföldre utazás tilalma stb.).

Változott az Alkotmánybíróság véleménye a [11/20. számú esetben](#), ahol egy magánszemély három szükségállapot idején hozott intézkedést támadott meg (a szükségállapot kihirdetéséről szóló kormányhatározatot, a kötelező maszkviselésről és a határon át ingázásról szóló kormányhatározatot, illetve a maszkviselésről szóló egészségügyi miniszteri szabályt). A maszkviselésről szóló kormányhatározat kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy mivel a határozat egy sui generis szabály, ezért az a [182/1993. törvény](#) 64. cikke alapján megtámadható, csak nem magánszemély által. Minden kormányhatározatot külön-külön kell vizsgálni, mert nem minden határozat sui generis. A kormányhatározat felülvizsgálatának lehetősége a határozat tartalmától és természetétől függ. A maszkviselésről szóló egészségügyi szabály kapcsán megállapította, hogy nincs jogköre a vizsgálatra, arra a közigazgatási bíróság jogosult. Az Alkotmánybíróság viszont a közigazgatási bíróság által hozott határozatot vizsgálhatja, míg magát a megtámadott szabályt nem. Így az Alkotmánybíróság de facto kialakította a közhatóság által kibocsátott szabályok olyan kategóriáját, amelyet közvetlenül nem vizsgál.²¹ Elmondható, hogy az Alkotmánybíróság a vizsgált időszakban nem vizsgálta a szükségállapotra vonatkozó intézkedések tartalmát és azok összhangját az alapjogokkal.²²

A legjelentősebb határozat a [május 22-i 5 As 138/2020. Közigazgatási Legfelsőbb Bírósági határozat](#), ahol a bíróság az Alkotmánybíróság korábbi határozataira hivatkozott. Ez alapján megállapította, hogy a szükségállapotot kihirdető kormányhatározat a bíróság által nem vizsgálható. A közigazgatási bíróság nem vizsgálhat felül egy ilyen sui generis szabályt, mivel az vagy az Alkotmánybíróság jogköre, vagy mert már nem érvényes és hatályos a megtámadott szabály. Továbbá, a vizsgált ügyben az ügyfél nem tudta bizonyítani személyes jogainak megsértését a határozat alkalmazásával.²³

A tavaszi szükségállapot megszűnésével az egészségügyi miniszter hozta meg azokat a szabályokat, amelyek a járvány elleni védekezésben továbbra is hatályban maradtak. Ezeknek az intézkedéseknek a [jogalapját kérdőjelezték meg](#) a prágai városi bíróság előtt különös tekintettel arra, hogy a szabályok állampolgári jogokat korlátoznak.

A járvány második hullámára tekintettel a kormány [október 5-től ismét elrendelte a szükségállapotot](#), amelyet 30 naponként immár négyszer 2021. február 14-ig meghosszabbítottak.²⁴

²¹ V.ö. 8/2020. Alkotmánybírósági határozat

²² FRA, Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, [Czechia, 2020. június 4.](#)

²³ Ld.uo.

²⁴ Először [november 20-ig](#), [december 12-ig](#), [2021. január 22-ig](#).

DÁNIA

A Dán Királyság [alkotmánya](#) nem szabályozza a különleges jogrendeket, így annak bevezetésére nem került sor. Az alkotmány 23. bekezdése szerint a parlament (*Folketing*) akadályoztatása esetén a király jogosult ideiglenesen jogszabályokat kiadni, amelyek összhangban állnak az alkotmány rendelkezéseivel. A király által elfogadott jogszabályokat azonnal be kell nyújtani elfogadás vagy elutasítás végett a parlamentnek, mielőtt az összeül.

A dán parlament 2020. március 12-én [gyorsított eljárásban](#) fogadta el [a járványügyi törvény módosítását](#), amely 2020. március 17-én lépett hatályba. A kerettörvényként működő járványügyi törvény felhatalmazza az egészségügyi minisztert a COVID-19 járvány leküzdésére irányuló intézkedések meghozatalára. A törvény 2021. március 1-jéig van hatályban. Az így megalkotott [jogszabályok](#) elsőbbséget élveznek a jogrendszeren belül, az alkotmány kivételével.

ÉSZTORSZÁG

Az [Észt Köztársaság alkotmányának](#) 87. cikk (8) bekezdése szerint a kormány a fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából rendkívüli állapotot vezethet be az ország teljes területén, vagy annak egy részén.

Három formája van a rendkívüli állapotnak: (1) veszélyhelyzet (*hädaolukord*): események olyan láncolata, amely veszélyezteti az emberek életét és egészségét; ennél komolyabb a (2) szükségállapot (*eriolukord*), és a legkomolyabb (3) *erakorraline seisukord*: amit parlamenti 2/3-os többséggel hirdetnek ki az alkotmányos rend veszélyeztetettsége esetén. Az első kettő fedheti egymást, és egyszerre is kihirdethető.

A [veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló](#) és a [veszélyhelyzeti törvény](#)²⁵ (*Hädaolukorra seadus*) szabályozzák a veszélyhelyzet kihirdetésének és megszüntetésének alapjait és feltételeit, a válságkezelés módját, a létfontosságú szolgáltatások folyamatos működésének biztosításához szükséges jogalapot. A parlamentnek ilyen helyzetekben csak ellenőrzési joga van.

Ennek megfelelően a miniszterelnök, aki ilyen helyzetben jogosult eljárni, 2020. [március 12-én beszámolt a parlament előtt](#)²⁶ a koronavírus terjedése miatt kialakult helyzetről és ugyanezen a napon [hatályba lépett a szükségállapot](#) (*eriolukord*), amely [meghosszabbítására](#) április végén került sor. Akormány a járvány első szakaszában május 17-ig terjesztette ki a különleges jogrendet, az [egészségügyi veszélyhelyzet](#) azonban továbbra is fennmaradt.

A járvány második hullámában Észtország nem hirdetett szükségállapotot. A járványügyi helyzetet a kormány rendeleteivel szabályozzák, amelynek alapja a májusban módosított [fertőző betegségek megelőzéséről és ellenőrzéséről szóló jogszabály](#) (*Nakkushaiguste ennetamise ja törje seadus*). Az Egészségügyi Tanács

²⁵ Nem alkotmányerejű törvény, ld. Alkotmány 104. §

²⁶ V.ö. [Rait Maruste: State of Emergency in Estonia](#), Verfassungsblog on matter constitutional, 2020. május 17.

(*Terviseamet*) jogosult a járványügyi intézkedések meghozatalára (pl. karantén szabályok, gyülekezési jog korlátozása, éttermek bezárása).

Az észtt [igazságügyi biztos](#) számos esetben kifejtette véleményét az önkormányzatoknak egy-egy panasz kapcsán, miszerint az önkormányzatok nem hozhatnak olyan rendeleteket, amelyek a lakosok alapjogait korlátozzák.²⁷

HORVÁTORSZÁG

Horvátország március 11-én hirdetett [járványhelyzetet](#). A kialakult járványhelyzet és a március 22-én bekövetkezett súlyos földrengés ellenére veszélyhelyzet kihirdetésére nem került sor.

A [Horvát Köztársaság alkotmányának](#) 17. cikke alapján lehetőség van veszélyhelyzet kihirdetésére természeti katasztrófa esetén a parlamenti képviselők 2/3-os támogatásával. Akadályoztatásuk esetén a kormány javaslatára a köztársasági elnök is dönthet így. Az alkotmány 88. cikke lehetőséget ad arra is, hogy a parlament legfeljebb egyéves időtartamra felhatalmazza a kormányt – bizonyos szigorú keretek között – rendeleti kormányzásra, amelynek lehetősége fel is merült márciusban a járvány kezdeti szakaszában, de az ellenzék hevesen ellenezte.

Mivel nem vállalták fel, hogy veszélyhelyzetet hirdessenek természeti katasztrófa miatt, ahol a szükséges intézkedéseket, köztük az emberi jogokat korlátozó intézkedéseket is 2/3-os parlamenti többséggel kell meghozni; a kormány javaslatára a parlament 2020. március 18-án a [Polgári Védelmi Hatóság hatáskörébe](#) helyezte a járvány elleni küzdelmet és módosították [a polgári védelmi rendszerről szóló törvény 22. cikkét \(22. a\)](#). Így a járványügyi védekezés keretét az alkotmány, valamint a gyorsan módosított polgári védelmi rendszerről szóló törvény biztosította.²⁸

[Egyes elemzők](#) szerint a Polgári Védelmi Hatóság által határozati formában meghozott intézkedések [a járványügyi törvény](#) 47. cikke alá tartoznak, amely szerint az intézkedéseket az egészségügyi miniszternek kell meghoznia a Horvát Járványügyi Intézet javaslata alapján.²⁹ Ennek eredményeként módosították a járványügyi törvényt, miszerint a Polgári Védelmi Hatóság az egészségügyi miniszterrel és a Horvát Járványügyi Intézettel együttműködve a kormány felügyelete alatt hozza meg intézkedéseit. A korábban meghozott határozatokat visszamenő hatállyal legalizálták, amely felveti az alkotmány 90. cikkébe foglalt visszaható hatály tilalomba való ütközést.

²⁷ Ld. ehhez [7-8/201491/2004979-ügyet](#) és [7-8/201491/2005008-ügyet](#).

²⁸ [Croatia's Response to COVID-19: On Legal Form and Constitutional Safeguards in Times of Pandemic](#), Verfassungsblog on matter constitutional, 2020. május 9.

²⁹ Ld. uo.

LENGYELORSZÁG

A [Lengyel Köztársaság alkotmánya](#) külön fejezetben (11. fejezet, 228-234. cikk) foglalkozik a rendkívüli intézkedések körével. Az itt rögzített különleges jogrend típusai: a hadiállapot, a szükségállapot és a természeti katasztrófa vagy technológiai baleset miatti katasztrófahelyzet (*stan klęski żywiołowej*). Mindezeket főszabályként a Minisztertanács kezdeményezheti és a köztársasági elnök hirdeti ki, de a Szejm (Alsóház) szigorú ellenőrzése mellett (jóváhagyási jog, ellenjegyzési jog). Katasztrófahelyzetet csak meghatározott időszakra, 90 napra lehet hirdetni, ami 60 nappal meghosszabbítható. Meghosszabbítása csak a Szejm döntése által lehetséges. Hatálya alatt az alkotmányt és a választási törvényeket nem lehet módosítani, illetve semmilyen választás nem tartható. Tekintettel arra, hogy az első COVID-est megjelenésekor már javában folyt az elnökválasztási kampány az eredetileg május 10-re kitűzött választás okán, ez a forgatókönyv szóba se került.

A lengyel jogrendszer egyébként több olyan törvényt is tartalmaz, amely alkalmazható a kialakult járványhelyzetre, ilyen pl. a természeti katasztrófák okozta válsághelyzetről szóló [2002. április 18-i törvény](#), amely magában foglalja az emberi fertőző betegségek okozta járványhelyzetet is. Továbbá a [2008. december 5-i törvény](#), amely az emberi fertőző betegségek megelőzéséről és leküzdéséről szól.

2020. március 20-án az egészségügyi miniszter az egész ország területére [járványhelyzetet \(stan epidemii\)](#) hirdetett, s egyben számos emberi jogokat érintő korlátozó intézkedést bevezetett. (Ezt megelőzte egy [március 13-i egészségügyi miniszteri rendelet](#) a járványhelyzet tényéről).

Különleges jogrend bevezetésére nem került sor, a kormány járványhelyzetet hirdetett, mivel nem állt szándékában a választásokat elhalasztani. A járvány kitörésével ugyanis a hatalmon lévő elnök népszerűsége jelentősen megnőtt, s a közvélemény-kutatások szerint komoly esélye volt már az első fordulóban megszerezni az egyszerű többséget, és megnyerni a választást.

Március végén az [ombudsman](#) levelet írt a regnáló elnöknek és a Nemzeti Választási Bizottságnak, amelyben a választások elhalasztását javasolta, valamint a járvány miatti katasztrófahelyzet bevezetését. Álláspontja szerint a miniszteri határozatokkal és az elfogadott törvényekkel meghozott korlátozó intézkedések az emberi jogokat túlzottan korlátozzák, túlmennek a határozatok és törvények jogi keretein, s ehhez nincsen megfelelő jogalapjuk sem.³⁰ Ezért véleménye szerint a katasztrófahelyzet hirdetése nélkülözhetetlen.

A kormány április eleji tervei szerint a választásokat kizárólag levélszavazással, az eredetileg tervezett időpontban bonyolították volna le. Ez komoly vitát váltott ki a kormánykoalícióban.³¹ Április 6-án a Szejm elfogadta a választási törvény módosítását, amely lehetővé tette volna az általános levélszavazást, amennyiben azt a Szenátus

³⁰ Alkotmány 233. cikke pontosan leírja, hogy hadiállapot vagy katasztrófahelyzet hirdetése esetén milyen emberi jog korlátozható.

³¹ Jarosław Gowin, a koalíciós partner (Egyetértés elnöke) a sikertelen politikai manőver után lemondott miniszterelnök-helyettesi és oktatási miniszteri tisztségéről, de pártja a koalíció része maradt.

(Felsőház) is jóváhagyja. A helyzet alkotmányjogilag is aggályos volt, mivel a választások előtt fél évvel már nem lehet módosítani a választási törvényt. Május 5-én a Szenátus megvétózta a levélszavazásról szóló módosítást, de ezt pár nappal később a Szejm felülírta és elfogadta. Mindeközben megszületett az egyezség Jarosław Gowin és Jarosław Kaczyński között, aminek értelmében nem tartották meg a májusra tervezett választást, de nem is halasztották el. Május 10-én voltak ugyan választások, de a szavazóhelyiségek nem nyitottak ki. Így a Legfelsőbb Bíróság ezt érvénytelenítette, a Szejm elnöke pedig június elején új szavazást írt ki június 28-ra és július 12-re.³²

A COVID-19 járvány elleni védekezés jogi alapját a fentebb felsorolt jogszabályokra alapozott [2020. március 2-i törvény](#) jelentette. Az általános korlátozó intézkedések 2021. február 14-ig vannak életben.

A járvány második hullámában sem került sor különleges jogrend bevezetésére. Jelenleg is a [2020. június 19-én elfogadott, ún. 4. COVID-szabály](#) van hatályban. Ez a többször módosított minisztertanácsi rendelet számos korlátozó járványügyi intézkedést tartalmaz. A minisztertanácsi rendeletben elfogadott emberi jogokat korlátozó intézkedések jogi alapjának hiányát [kifogásolta az Ombudsman](#) többször is, legutóbb [októberben](#). A korlátozó intézkedések jogi alapjának aggályos voltával találta magát szembe számos bíróság is, amelynek eredményeként több bíróság nem indított büntető eljárást a kötelező maszkviselést megszegőkkel szemben vagy a pénzbírság fizetése alóli felmentő ítéletet hozott.³³

NÉMETORSZÁG

A [Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvényének 80/A. cikke](#) írja körül a polgári védelmi szükséghelyzet esetén követendő eljárásokat, a jog- és hatáskörök változásait, míg a 115/A cikk a fegyveres támadás esetén beálló védelmi helyzetet. A természeti katasztrófa esetén szükséges szövetségi és tartományi együttműködést az alaptörvény 35. cikke szabályozza.

Járványhelyzet folytán kihirdethető különleges jogrendet az Alaptörvény nem tartalmaz. Az [Alaptörvényt kiegészítő, szükségállapotra vonatkozó törvényt](#) pedig sosem alkalmazták.³⁴

A COVID-19 járvány idején (sem az első, sem a második hullámban) nem került sor veszélyhelyzet vagy más hasonló rendkívüli jogrend bevezetésére.

Ehelyett a német Szövetségi Gyűlés (Bundestag) [a saját eljárási rendjét módosította](#) oly módon, hogy a törvényhozás munkájának folyamatossága biztosítva legyen, a képviselők továbbra is el tudják látni feladataikat, a döntéshozatal pedig gyorsabb és hatékonyabb módon valósuljon meg az eredményes védekezés érdekében. Ilyen pl. az elektronikus szavazás bevezetése, az ülések nyilvánosságának kiterjesztése, a

³² Ld. bővebben Pál Benedek: Lengyel bel- és külpolitikai kihívások I. Választás járvány alatt – A 2020-as Lengyel elnökválasztás kampánya és eredményei, KKI Elemzések, [E-2020/80](#).

³³ Ld. ehhez FRA: [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Poland](#), 2020. november 3.

³⁴ Ld. ehhez [Vor 50 Jahren: Bundestag beschließt Notstandsgesetze](#), bundestag.de

szavazásokhoz szükséges létszám csökkentése (a képviselők 1/4-ére). Az új eljárási szabályok többszöri módosítások folytán továbbra is érvényben vannak.³⁵

A [parlamenti pártok támogatásával](#) 2020. márciusában sor került a [járványügyi törvény módosítására](#) (*Gesetzentwurf zum Schutz der Bevölkerung bei einer epidemischen Lage von nationaler Tragweite*), amelyben az egészségügyi miniszter jogkörét, így a rendeletalkotási jogát – a Szövetségi Tanács (Bundesrat) jóváhagyása nélkül is – kiterjesztették; az Egészségügyi Minisztériumot pedig 2021. március 31-ig a Szövetségi Gyűlés előtti rendszeres jelentéstételre kötelezték a járvány helyzettel kapcsolatban. Ekkor az [egész nemzetre kiterjedő járványhelyzetet hirdettek](#) (mind a Szövetségi Gyűlés, mind a Szövetségi Tanács kérheti a Kormányt ennek visszavonására). [Sajtóértesülések szerint](#) 2021. februárjában várható a március 31-i határidő meghosszabbítása 2021. júniusáig.³⁶

A járvánnyal kapcsolatos rendelkezések meghozatala elsősorban a tartományok (Länder) kezében van; a szövetségi szint koordinációs szerepet tölt be, ajánlásokat fogalmaz meg, amelyeket a kancellár a tartományi vezetőkkel megvitát és együttesen elfogad. A járványhelyzet idején meghozott intézkedések indokoltságának és arányosságának felülvizsgálatával kapcsolatban a közigazgatási bíróságokhoz és az Alkotmánybírósághoz lehet fordulni.³⁷ Az esetszámok csökkenésével az FDP júniusban sikertelenül [indítványozta](#) az Egészségügyi Minisztérium kiterjesztett hatáskörének visszavonását.³⁸ Többen kritizálták az Egészségügyi Minisztérium ilyen fokú hatáskörbővítését.³⁹

OLASZORSZÁG

Az Olasz Köztársaság alkotmánya nem nevesít olyan különleges jogrendet, amely alkalmazható lenne járványveszély idején; ugyanakkor a végrehajtó hatalom általi gyors intézkedésekre lehetőséget ad, a megfelelő jogi garanciák mellett.

[Az alkotmány 77. cikke](#) alapján a kormány a kamarák felhatalmazása nélkül nem hozhat törvényerejű rendeleteket. Amennyiben rendkívüli és sürgős esetben a kormány saját felelősségére mégis törvényerejű rendeletet hoz, azokat törvénnyé alakítás céljából még aznap be kell mutatnia a kamaráknak.⁴⁰ A kamarák ebből a célból

³⁵ Ld. ehhez [Frühere Fassungen](#) von § 126a Geschäftsordnung des Deutschen Bundestages

³⁶ <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/pandemie-bundesregierung-will-nationale-corona-ausnahmelage-bis-mindestens-juni-verlaengern/26875436.html>

³⁷ Pl. Berlini Közigazgatási Bíróság (2020), 'Berliner Sperrstunde für Gaststätten vorerst suspendiert (Nr.49/2020)', www.berlin.de/gerichte/verwaltungsgericht/presse/pressemitteilungen/2020/presse-mitteilung.1004950.php, [Antrag auf Erlass einer Einstweiligen Anordnung gegen Versammlungsverbot teilweise erfolgreich](#), (1 BvR 828/20) vagy [Vorläufige Eröffnung der Möglichkeit, auf Antrag im Einzelfall Ausnahmen vom generellen Verbot von Gottesdiensten in Kirchen, Moscheen und Synagogen zuzulassen](#) (1 BvQ 44/20)

³⁸ [FDP fordert Ende des Pandemie-Notfalls](#), speigel.de

³⁹ Ld. [Oliver Lepsius: Vom Niedergang grundrechtlicher Denkkategorien in der Corona-Pandemie](#), verfassungsblog.de és [Verfassungsrechtler schlagen wegen "schwerwiegender Grundrechtseingriffe" Alarm](#), focus.de

⁴⁰ Pl. 2020. február 23-i 6. számú minisztertanácsi rendelet a védekezésről, amely március 5-én a 13. számú törvényben került kihirdetésre.

öt napon belül akkor is összeülnek, ha előzőleg feloszlatták őket. A kormány rendeletei a kibocsátásra visszamenő hatállyal érvénytelenek, ha a közlésüktől számított 60 napon belül nem válnak törvénné.

Olaszországban ezért a COVID-19 járvány idején elsősorban miniszterelnöki és miniszteri rendeletekkel szabályozták a vírus elleni védekezés jogi kereteit.⁴¹ A védekezésnek három szintje van: nemzeti, regionális és városi szint járványügyi helyzettől függően. A koordináció hiánya a szintek között gyakran okoz problémát.⁴²

[A polgári védelemről szóló törvény 24. cikke](#) ad lehetőséget járványügyi veszélyhelyzet deklarálására. 2020. január 31-én a Minisztertanács hat hónapra [veszélyhelyzetet hirdetett](#), és felhatalmazta a Polgári Védelem vezetőjét, hogy hozza meg a járványügyi intézkedéseket. A korábban október közepéig meghosszabbított veszélyhelyzetet először [2021. január 31-ig](#), majd [2021. április 30-ig](#) meghosszabbították.

A Miniszterelnök 2020. március 25-én [döntött a sürgős intézkedések bevezetéséről a COVID-19-ből származó járványügyi veszélyhelyzet kezelésére](#). Az intézkedések mindegyike legfeljebb 30 napig volt fenntartható, ez az időtartam meghosszabbítható és módosítható volt a veszélyhelyzet végéig, 2020. július 31-ig. A 2020. március 25-i 19. sz. rendelet sorolta fel az egész ország területén vagy annak egy részén potenciálisan alkalmazandó intézkedéseket. Az ilyen intézkedések meghatározott időtartamokra szólhattak csak, időtartamuk nem haladhatta meg a 30 napot, ezt 2020. július 31-ig többször ki lehetett terjeszteni, illetve módosítani.⁴³

A járványhelyzet idején a Képviselőház a munkáját a sürgős, halaszthatatlan törvényjavaslatok megfontolására korlátozta, különös tekintettel a folyamatban lévő rendeleti törvények megerősítésére. A törvényhozás és a kormány között folyamatos együttműködést tartanak fenn, a Minisztertanács elnöke vagy az általa megbízott miniszter tizenöt naponként jelentést tesz a parlamentnek a veszélyhelyzet kezelése érdekében hozott intézkedésekről.

2021. január 26-án Giuseppe Conte kormányfő lemondott, az új kormány megalakulásáig ügyvivőként működik tovább a Conte-kormány.⁴⁴

ROMÁNIA

[Románia alkotmányának 93. cikke](#) szerint: amennyiben a köztársasági elnök bevezeti a hadiállapotot vagy veszélyhelyzetet hirdet, az intézkedés foganatosításától számított legfeljebb öt napon belül kérnie kell a parlamenttől ennek jóváhagyását.

Az [1/1999. számú sürgősségi kormányrendelet](#) értelmében 30 napra szükségállapot (sürgősségi állapot) rendelhető el, ha azt az ország védelme vagy egy katasztrófa megelőzése indokoltá teszi. A kormányrendelet járványról nem rendelkezik. Ennek

⁴¹ Ld. ehhez összefoglalóként FRA, Coronavirus COVID-19 outbreak in the EU Fundamental Rights Implications, [Italy, 2020. március](#)

⁴² [verfassungsblog.de/fighting-covid-19-legal-powers-and-risks-italy/](#)

⁴³ FRA, Coronavirus COVID-19 outbreak in the EU Fundamental Rights Implications, [Italy, 2020. május](#)

⁴⁴ MTI, 2021. január 26.

oka az is lehet, hogy a kormányrendelet elfogadására az ún. „bányászjárások” miatt került sor 1999-ben.⁴⁵

A szükségállapot kezelésének rendszeréről szóló [21/2004. rendelet](#) szintén nem említi a pandémiát, de olyan kivételes szükségállapotokról rendelkezik, amelyek nem katonai jellegűek, de veszélyeztetik az emberek egészségét vagy életét, s ennek érdekében szükséges kivételes szabályokat elfogadni.

A köztársasági elnök az Alkotmány és a szükségállapot menedzselésének rendszeréről szóló [21/2004. rendelet](#) alapján 2020. március 16-án hozott [195/2020 rendeletével](#) veszélyhelyzetet hirdetett 30 napra. A rendeletet a parlament távzavazási eljárás útján⁴⁶ 2020. március 18-án hagyta jóvá. A rendelet az azonnali és fokozatos, a különféle intézmények konkrét hatásköreit bevezető, a válság kezelésére szolgáló intézkedéseket tartalmazza. Többletjogokat biztosít az interminiszteriális Országos Vészhelyzeti Bizottságnak (*Comitetul național pentru situații speciale de urgență - CSSU*), amelyet a Belügyminiszter vezet.⁴⁷ A rendelet alapján a belügyminiszter katonai rendeleteket fogadhat el.

A rendelet értelmében a különleges jogrend során korlátozható a szabad mozgáshoz, a magánélethez, az oktatáshoz, a gyülekezéshez, a magántulajdonhoz és a sztrájkhoz való jog, valamint a gazdasági szabadság.⁴⁸ A járványra tekintettel Románia – a nyilvánosság tájékoztatása nélkül, amelyet többen is kifogásoltak⁴⁹ – az Európai Tanácsnál aktiválta a 15. cikket,⁵⁰ azaz [részlegesen felfüggesztette](#) az Emberi Jogok Európai Egyezményének alkalmazását.

2020. május 15-én riasztást (*stare de alertă*) adott ki az Országos Vészhelyzeti Bizottság [határozatával](#) 30 napra. Május 18-án [új COVID szabályokat](#) fogadtak el, és a Kormány – figyelembe véve a fent említett szabályokat, valamint a Kormány általános jogalkotói hatáskörét ([Alkotmány 108. cikke](#)) – ezen a napon [394/2020. sz. határozatával](#) riasztást adott ki 30 napra, amelyet a Parlament május 20-án – módosításokkal ugyan – [5/2020. sz. határozatával](#) elfogadott. Kormányzati határozattal a riasztás azóta 30 naponként meghosszabbításra kerül, legutóbb 2021. január 12-én.

⁴⁵ www.index.hu/kulfold/2020/06/12/banyaszjaras_bukarest_1990_iliescu_zsil-volgy_romania

⁴⁶ A Szenátus online plenáris ülésén módosította a házszabályt, ezzel lehetővé vált, hogy rendkívüli helyzetekben online módon is működjön a törvényhozás, bizonyos kereteken belül.

⁴⁷ CNSSU a döntéseit a Technikai-Tudományos Tanácsadó Csoport (*Grupul de Suport Tehnico-Științific - GSTS*) tanácsai alapján hozza meg.

⁴⁸ FRA, Coronavirus COVID-19 outbreak in the EU Fundamental Rights Implications, [Románia, 2020. március](#)

⁴⁹ Ld. https://apador.org/romania-a-derogat-partial-de-la-cedo-ce-inseamna-asta-pentru-noi/?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_202101, <https://www.podul.ro/articol/9790/judecatorul-cristi-danilet-reactioneaza-dur-la-demersul-controversat-al-romaniei-de-a-cere-derogare-de-la-cedo-asta-inseamna-ca-cu-exceptia-dreptul-la-viata-si-interzicerea-torturii-se-poate-renunta-la-orice-drept-al-omului-turcia-lui-erdogan-a-facut-asta-ca-sa-poata-aresta-opozantii-regimului>

⁵⁰ Az Egyezmény 15. cikke háború vagy a nemzet létét fenyegető más rendkívüli állapot esetén lehetővé teszi a részes államok számára, hogy az Egyezményben foglalt kötelezettségeiktől eltérő intézkedéseket telessenek a helyzet szükségessége által feltétlenül megkívánt mértékben. Az Egyezmény 15. cikkének alkalmazása során az élethez való jog, a kínzás és a rabszolgaság és kényszermunka tilalma továbbra is érvényesül, emellett továbbra sem lehet büntetést kiszabni törvényi rendelkezés nélkül.

SPANYOLORSZÁG

Spanyolország [alkotmányának 116. cikke](#) és a [4/1981-es organikus törvény](#) háromféle rendkívüli jogrend bevezetését teszi lehetővé: riadókészültség, veszélyhelyzet, hadiállapot.

Riadókészültséget (*state of alarm*) a kormány hirdethet határozatával meghatározott időre és helyre. A kormánynak értesítenie kell a képviselőház alsóházát, amely e célból azonnal összeül. Engedélyük nélkül a 15 napra meghirdethető riadókészültség nem hosszabbítható meg. A rendkívüli jogrend bevezetése nem befolyásolja a kormány felelősségét.

Veszélyhelyzetet (*state of emergency*) a kormány 30 napra a képviselőház alsóháznak előzetes engedélyével hirdethet határozati formában, amely további 30 nappal a képviselőház alsóházának előzetes engedélyével hosszabbítható meg. Veszélyhelyzet idejét és helyét, helyszínét meg kell határozni. A rendkívüli jogrend bevezetése nem befolyásolja a kormány felelősségét.

A 4/1981-es organikus törvény 4. cikk b) pontja hatalmazza fel a kormányt, hogy az Alkotmány 116. cikk (2) bekezdés alapján olyan egészségügyi krízishelyzetben, mint ez a pandémia, veszélyhelyzetet hirdessen az ország egész területén, vagy csak egy részén. A 11. cikk a) pontja teszi lehetővé ilyen helyzetekben a szabad mozgás korlátozását. Az ilyen helyzetekre vonatkozó jogalkotási hatásköröket az alkotmány 86. cikke szabályozza.

2020. március 14-én a kormány [463/2020. sz. királyi rendeletével](#) 15 napra riadókészültséget hirdetett a COVID-19 által okozott egészségügyi válsághelyzet kezelésére.⁵¹ A rendelet tartalmazta a járványügyi helyzet súlyának megfelelő⁵² legszükségesebb intézkedéseket a járvány leküzdésére,⁵³ ugyanakkor nem tartalmazta az emberi jogok biztosításának felfüggesztését az Alkotmány 55. cikke alapján. Az autonómiák által saját hatáskörben korábban meghozott intézkedéseket továbbra is hatályban tartotta, amennyiben azok a királyi rendeletben foglaltakkal összhangban voltak. A riadókészültséget később parlamenti jóváhagyással, több alkalommal is újabb 15 napra meghosszabbították,⁵⁴ utoljára [június 5-én](#). A riadókészültség 2020. június 21-én véget ért.

⁵¹ Ezt megelőzően az egyes spanyol régiók már hoztak egyéni megelőző intézkedéseket.

⁵² 2020. március 13-án Spanyolországban 120 fő halt meg koronavírusban és 4209 fertőződött meg. Márciusban a legtöbb megbetegedés Kína, Olaszország és az USA után Spanyolországban volt.

⁵³ Ld. ehhez FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Spanyolország](#), 2020. március 24

⁵⁴ Az ötödik meghosszabbításról szóló rendelet tartalmazta az Átmeneti időszak tervét vissza a normális életbe (*“Plan para la transición hacia una nueva normalidad”*). FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Spanyolország](#), 2020. június 3.

A riadókészültség végétől október 24-ig az “új normalitás” szakasza volt,⁵⁵ amikor a különleges járványügyi szabályokon és a szabad mozgásra vonatkozó korlátozásokon jelentősen enyhítettek.⁵⁶

Az esetszámok emelkedésével 2020. október 25-én a Kormány [926/2020. királyi rendeletével](#) az ország egész területére riadókészültséget rendelt el november 9-e éjfélig. Ez a királyi rendelet ismételten ötvözi a járványügyi korlátozásokat (szabad mozgás tilalma, maszkviselés, gyülekezési jog tilalma, szociális távolságtartás stb.) a további egyéb rendelkezésekkel. A parlament október 29-én megvitatta, és a kormány november 9-től – a parlament többségének támogatását élvezve – új [riadókészültséget rendelt el hat hónapra](#) az egész országra, 2021. május 9-ig. A kormányfő kéthavonta beszámol a parlamentnek a vírushelyzetről.

A rendkívüli jogrend idején a spanyol törvényhozásnak ellenőrző szerepe van, az intézmény működését online eléréssel, távsvavazással biztosítják.

SVÉDORSZÁG

A [Svéd Királyság Alkotmányának 15. fejezete](#) rendelkezik a különleges jogrend lehetőségéről, de csak háborús veszély esetére. A békeidőben történő rendkívüli helyzetekre a parlament és a kormány közös döntéshozatali eljárása az irányadó.

A pandémia idején különleges jogrend bevezetésére nem került sor.

Az [Alkotmány 8. fejezetének 2-3. cikke](#) szerint a személyek jogállására és a magánszemélyek személyes és gazdasági viszonyaira vonatkozó szabályokat, továbbá a magánszemélyek és közhatalmi szervek kapcsolatát törvényben kell megállapítani.

Ennek megfelelően a kormány 2020. április 7-én olyan törvényjavaslatot terjesztett a parlament elé, amelyben új hatás- és jogkörök bevezetését javasolta [a fertőző betegségekről szóló 2004/168 számú törvényben \(Smittskyddslag\)](#) annak érdekében, hogy a kormány gyorsan és rugalmasan tudjon reagálni a magánszemélyek személyes és gazdasági viszonyaira, továbbá a magánszemélyek és közhatalmi szervek kapcsolatára vonatkozó szabályokat hozhasson a COVID-19 járvány kezelésére.⁵⁷ A javaslatot a Riksdagban némi módosításokkal 2020. április 16-án megvitatták és

⁵⁵ Ld. ehhez FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Spanyolország](#), 2020. november 3.

⁵⁶ Ld. ehhez [21/2020. királyi rendeletet](#) és a [23/2020. királyi rendeletet](#), valamint FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Spanyolország](#), 2020. június 3.

⁵⁷ Ld. ehhez még FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Svédország](#), 2020. május 4.

egyhangúlag megszavazták.⁵⁸ A [törvény](#) szerint, ha a kormánynak sürgősen kell szabályt alkotni, a parlamentnek azt utólag, akár egyesével is, de jóvá kell hagynia.⁵⁹

A fertőző betegségekről szóló törvény új rendelkezéseit ideiglenesnek tekintették, három hónapi hatállyal tervezték (2020. április 18-tól június 30-ig), azonban júniusban [meghosszabbították](#).

Egyetlen, az alkotmányban védett alapjogot korlátoztak az egész lakosságra kiterjedően, nevezetesen a gyülekezési jogot, a tüntetés szabadságát.⁶⁰ A gyülekezési jog a Kormányzati Okirat ([Regeringsform \[1974:152\]](#)) 24. cikke szerint járvány esetén korlátozható.⁶¹ Minden más jogot a kormány és más állami szervek, pl. Egészségügyi Ügynökség (*Folkhälsomyndigheten*) ajánlásai érintettek, de nem korlátoztak kötelező jelleggel.⁶²

A második hullámban az állami szervek, különösen az Egészségügyi Ügynökség által kiadott szabályok, általános tanácsok (*föreskrifter och allmänna råd*) továbbra is hatályban vannak. 2020. október 19-én léptek hatályba a [felülvizsgált és kiegészített ajánlások](#). Hatályuk 2021. június 30-ig meghosszabbításra került. Továbbá felhatalmazták az Egészségügyi Ügynökséget, hogy immár [lokálisan is kezelje ajánlásaival](#) a járványhelyzetet.

2021. január 10-én lépett életbe [az a törvénymódosítás](#), amellyel ideiglenesen bővítették a kormány jogköreit a járvány elleni küzdelem jegyében.

SZLOVÁKIA

A Szlovák Köztársaság [Alkotmányának 102. cikk \(1\) bekezdés m\) pontja](#) alapján a köztársasági elnök a kormány javaslatára elrendelheti a fegyveres erők mozgósítását, hadiállapotot vagy rendkívüli állapotot hirdethet ki és fejezhet be. Az Alkotmány [102. cikk 3. bekezdése](#) a rendkívüli jogrendek – azaz a hadüzenet, a hadiállapot, a rendkívüli állapot, a szükségállapot – kihirdetését, valamint a közhatalom háborúban, hadiállapotban, rendkívüli állapotban történő gyakorlásának feltételeit alkotmányerejű törvényhez utalja.

A [227/2020. számú alkotmányerejű törvény „az állam biztonságáról hadiállapot, veszélyhelyzet és rendkívüli állapot esetén” 5. cikke](#) szerint az emberek életét és

⁵⁸ A kormány a parlament előzetes jóváhagyása nélkül szabályozhatja 1) a gyülekezési jog korlátozását; 2) kereskedelmi egységek, bevásárlóközpontok ideiglenes bezárását; 3) ideiglenes bezárását a szociális, kulturális, sport egységeknek; 4) ideiglenes bezárását vagy korlátozását a közlekedésnek vagy infrastruktúra használatának; 5) kölcsönös kereskedelem és elosztás a privát egészségügyi intézmények számára védőfelszerelésekben, gyógyszerekben, gyógyászati eszközökben; vagy 6) hasonló természetű ideiglenes rendelkezések.

⁵⁹ A törvény [április 18-án lépett hatályba](#).

⁶⁰ Ld. 1. cikk [Förordning \[2020:114\] om förbud mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar](#). Nyilvános hely fogalmát a Közrendről szóló törvény ([Ordningsslag \[1993:1617\]](#)) adja. A tilalom terjedelméről, annak időbeli alakulásához ld. [FRA, Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Svédország](#), 2020. november 3.

⁶¹ A Kormányzati Okirat a svéd Alkotmány része.

⁶² Ld. ehhez bővebben [FRA, Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Svédország-jelentések](#)

egészségét veszélyeztető helyzet esetén rendkívüli állapotot a kormány hirdethet, legfeljebb 90 napos időszakra. A rendkívüli állapotot az állami kórházakra vonatkozóan [március 16-án hirdette ki a kormány](#), amelyet március 19-től kiterjesztettek az egészségügy más intézményeire is, majd április 18-tól minden megbízásos, külsős orvosra, szakértőre és házi orvosra is.⁶³

Az egészségügyi rendkívüli állapot június 13-án ért véget,⁶⁴ amely után a Polgári védelemről szóló [42/1994-es törvény 8. cikke](#) alapján a kormány által március 12-től elrendelt veszélyhelyzet továbbra is hatályban maradt.⁶⁵

A "Szívünk otthon" (*Heart at Home*) külföldön élő szlovák állampolgárok civil kezdeményezése többek között a szlovák kormányhoz is [felhívást intézett](#) az Egészségügyi Hatóság által elrendelt karanténszabályok vizsgálatára, továbbá az Alkotmánybíróságtól a veszélyhelyzet elrendelésének alkotmányossági felülvizsgálatát kérték.⁶⁶

A járvány második hullámára tekintettel a 227/2020. számú alkotmányerejű törvény „*az állam biztonságáról hadiállapot, veszélyhelyzet és rendkívüli állapot esetén*” 5. cikke alapján 45 napra 2020. [október 1-jétől ismét bevezették](#) a rendkívüli állapotot,⁶⁷ amelyet november 14-től 45 napra meghosszabbítottak. A második meghosszabbítást december 29-én az új alkotmányerejű törvény tette lehetővé.⁶⁸ [2021. február 6-án](#) immár harmadszor is meghosszabbították a veszélyhelyzetet, újabb negyven nappal.

A március 12-én bevezetett veszélyhelyzet a második hullámban is változatlanul hatályban van.

Az [ügyészség szerint](#) az Egészségügyi Hatóság által tavasszal hozott járványügyi intézkedések jogszabályba ütköznek, mivel a Hatóságnak nincs jogköre ilyen szabályok elfogadására sem rendkívül állapot, sem veszélyhelyzet idején.⁶⁹

SZLOVÉNIA

A szlovén [Alkotmány](#) a hadi állapotot és a rendkívüli állapotot ismeri (92. cikk), mint különleges jogrendet. Rendkívüli állapotot a kormány javaslatára a törvényhozás hirdeti, ha nagy és általános veszély fenyegeti az állam létezését. Amennyiben a

⁶³ A március 15-i 114. sz. kormányhatározatot módosította a március 15-i 115. sz. határozat, majd a március 27-i 169. sz. határozat, az április 8-i 207. sz. határozat, és az április 13-i 233. sz. határozat.

⁶⁴ Ld. [2020. június 10-i 366. sz. kormányhatározat](#).

⁶⁵ Ld. [111/2020. számú kormányrendelet](#)

⁶⁶ FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Szlovákia](#), 2020. június 3.

⁶⁷ Ez alkalommal nem vezettek be az egészségügyi személyzetre vonatkozó korlátozásokat, pl. sztrájk tilalma, külföldre utazás tilalma.

⁶⁸ A gyorsított eljárásban elfogadott jogszabályt sokan kritizálták. A jogszabály bírálói leginkább azt kifogásolták, hogy annak alapján a kormány a végtelenségig meghosszabbíthatja a rendkívüli állapotot, továbbá bármilyen mértékben és formában bővítheti a lakosságra vonatkozó mozgáskorlátozásokat, és kényszertartózkodást írhat elő.

⁶⁹ FRA, [Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Szlovákia](#), 2020. november 3.

törvényhozás akadályoztatva van, a köztársasági elnök hirtet rendkívüli állapotot (és hadi állapotot). A törvényhozásnak ezt a döntést következő ülésén jóvá kell hagynia.⁷⁰

A Szlovén Köztársaságban [a fertőző betegségekről szóló törvény](#) (*Zakon o nalezljivih boleznih*) 7. cikke szerint járványhelyzet fennállásának kinyilvánítása és a veszélyeztetett területek behatárolása az egészségügyi miniszter hatáskörébe tartozik. A 37. cikk alapján az egészségügyi miniszter hoz intézkedéseket és harcol a járvány terjedése ellen (39. cikk). Az intézkedések formái rendeletek, amelyekkel ideiglenesen az egészségügyet szabályozzák vagy a szabad mozgás és a gyülekezés jogát korlátozzák. Amennyiben a fertőzés az egész ország területét érinti, a járványhelyzetet a kormány hirdeti ki.⁷¹

[2020. március 12-én a kormány](#)⁷² [kihirdette a járványhelyzetet](#), és életbe lépett a nemzeti veszélyhelyzeti terv. A fertőző betegségekről szóló törvény a kormány számára biztosít bizonyos hatásköröket a járványok mihamarabbi megfékezése céljából. Az intézkedéseknek arányosaknak és időben korlátozottaknak kell lenniük, és kizárólag az emberek egészségének és életének védelmét szolgálhatják. Bár a parlamentnek nincs ellenőrzési jogköre, de a kormánynak kötelessége az elrendelt intézkedésekről értesíteni a törvényhozást. A járványhelyzet [2020. május végéig](#) tartott.

A szlovén [Alkotmány](#) 16. cikke szerint rendkívüli állapotban vagy háborúban az emberi jogok és szabadságok felfüggeszthetők. Fertőző betegség terjedésének megakadályozása esetén is – ahogy azt a fentiekben említettük – lehetséges bizonyos jogok felfüggesztése. Az emberi jogok biztosa (*Varuh človekovih pravic*) májusban [jelentést](#) tett közzé a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos panaszok kivizsgálásáról.

Április 16-án a szlovén [Alkotmánybíróság](#) felszólította a kormányt, hogy hétnaponta vizsgálják meg, hogy a bevezetett korlátozó intézkedések szükségszerűek, arányosak és céljuk elérésére alkalmasak-e. A kormány nemcsak az első hullámban, de a második hullámban is hétnaponta vizsgálja meg a meghozott intézkedések szükségességét.

Az emelkedő esetszámok miatt 2020. október 19-én a fertőző betegségekről szóló törvény alapján a kormány immár [második alkalommal járványhelyzetet](#) hirdetett. [2021. január 17-én](#) újabb hatvan nappal hosszabbították meg a járványhelyzetet.

Rendkívüli jogrend bevezetésére sem tavasszal, sem ősszel nem került sor.

⁷⁰ Ld. még [Saša Zagorc – Samo Bardutzky: Business as Usual, but to the Unusual Extremes: Slovenia and Covid-19](#), 2020. április 26.

⁷¹ Jogállamisággal kapcsolatos aggályokhoz ld. [Jaka Kukavica: \(Rule of\) Law in the Time of Covid-19: Warnings from Slovenia](#), 2020. március 25.

⁷² 2020. január 20-án Marjan Šarec miniszterelnök lemondott. A szlovén parlament március 3-án Janez Jansát miniszterelnök-jelöltnek választotta, aki kormányt március 13-án alakított. Így Marjan Šarec ügyvivő kormánya hirdetett járványhelyzet március 12-én.

BIBLIOGRÁFIA

- Európai Unió Alapjogi Ügynöksége ([FRA](#)). Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications. [Country Study](#)
- European Centre for Parliamentary Research and Documentation ([ECPRD](#)) Parlamenti Kutatás és Dokumentáció Európai Központ hálózatán keresztül a parlamenti kutatószolgálatoktól kapott információk (jelszóval védett felület)
- Jakab András – Till Szabolcs: Alkotmányvédelem - különleges jogrend. Budapest, Pázmány Press, 2020.
- [States of emergency in response to the coronavirus crisis: Situation in certain Member States](#) – European Parliament, 2020.
- [The Impact of COVID-19 Measures on Democracy, Rule of Law and Fundamental Rights in the EU.](#) – European Parliament, 2020
- [Pál Benedek: Lengyel bel- és külpolitikai kihívások I. Választás járvány alatt – A 2020-as Lengyel elnökválasztás kampánya és eredményei, KKI Elemzések, E-2020/80.](#)
- [The impact of the health crisis on the functioning of Parliaments in Europe](#) – Robert Schumann Foundation, 2020.
- [The Rule of Law Stress Test – EU Member States’ Responses to Covid-19 – Democracy Reporting International](#)
- Till Szabolcs: Különleges jogrend – In: Jakab András - Fekete Balázs (szerk.): [Internetes Jogtudományi Enciklopédia](#) (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: Bodnár Eszter, Jakab András), 2018.
- [Emergency powers - what standards? – Venice Commission - COVID19](#)
- [Covid-19: states of emergency and democratic values - New contribution to the debate – 26/05/2020 – Venice Commission](#)
- COVID-19 and States of Emergency: debate – [Verfassungsblog on matters constitutional](#)

JAVASOLT FORRÁSOK TOVÁBBI TÁJÉKOZÓDÁSHOZ

- Amnesty International – Eötvös Károly Intézet – Magyar Helsinki Bizottság – Társaság a szabadságjogokért: Részletes elemzés az Átmeneti Törvénynek a különleges jogrendre és az egészségügyi válsághelyzetre vonatkozó szabályairól, valamint alapjogokat és jogállami normákat érintő egyéb rendelkezéseiről, 2020. július 30. – helsinki.hu
- Balázs István – Hoffmann István: Közigazgatás és koronavírus - A közigazgatási jog rezilienciája vagy annak bukása? – *Közjogi Szemle*, 2020. 3.
- Busch Balázs – Vass Péter: Különleges jogrendhez, különleges büntetőeljárás – *Fontes Iuris*, 2020. 2.
- Draskovich Edina: A különleges jogrend és a veszélyhelyzet – [Infojegyzet, Képviselői Információs Szolgálat, 2020. március 30.](#)
- Drinóczi, Tímea: Hungarian Abuse of Constitutional Emergency Regimes – Also in the Light of the COVID-19 Crisis – [MTA Law Working Papers, 2020/13](#)
- Eötvös Károly Intézet: Az alkotmányos élet bénultsága és a veszélyhelyzet – ekint.org
- Jog és vírus – *Glossa Iuridica*, 2020. Különszám
- Horváth Attila: A veszélyhelyzet közjogi és jogalkotási dilemmái: mérlegen az Alaptörvény 53. cikke – *Közjogi Szemle*, 2020. 4.
- Kelemen Roland: Az angol kivételes hatalom története a kezdetektől a második világháborús szabályozásig – *Jog – Állam – Politika*, 2020. 2.
- Küpper, Herbert: Das ungarische Corona-Ermächtigungsgesetz: das „Ende der Demokratie"? – *Wirtschaft und Recht in Osteuropa*, 2020. 5.
- Küpper, Herbert: Ungarn: Auszüge aus der Corona-Virus Gesetzgebung – *Wirtschaft und Recht in Osteuropa*, 2020. 5.
- Merkl Zoltán: A rendészeti igazgatás egyes aspektusai a különleges jogrendben – [Belügyi Szemle, 2020. 11.](#)
- Mészáros Gábor: Indokolt-e különleges jogrend koronavírus idején? - avagy a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel összefüggő alkotmányjogi kérdésekről – [Fundamentum, 2019. 3-4.](#)
- Mészáros, Gábor: Carl Schmitt in Hungary: Constitutional Crisis in the Shadow of Covid-19 – [MTA Law Working Papers, 2020/17.](#)
- Salgó László Péter: A hazai veszélyhelyzeti jogalkotás a kodifikátor szemével – *Fontes Iuris*, 2020. 2.
- Szécsényi-Nagy Balázs: A koronavírus-járvány miatt kihirdetett veszélyhelyzet hatása az egészségügyi személyes adatok kezelésére és védelmére – *Med. et Jur.*, 2020. 2.
- Szente Zoltán: A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái – [Állam- és Jogtudomány, 2020. 3.](#)
- Ungvári Álmos – Hojnyák Dávid: Az Európai Unió egyes tagállamainak koronavírus-járványra adott válasza, különös tekintettel a vizsgált államok által bevezetett különleges jogrendi szabályozásra – [Miskolci Jogi Szemle, 2020. 1.](#)
- Vajna Zita Barbara – Czige Evelin: A szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához fűződő alapvető jog érvényesülésének és korlátozásának

határai a veszélyhelyzet idején, kitekintve az európai uniós szabályozásra – Fontes Iuris, 2020. 2.

- Vörös Imre: Különleges jogrend katonákkal – mindörökké? – ekint.org